

VERPANDINGSVERBODEN VERBODEN

Op 4 maart 2025 heeft de Eerste Kamer de Wet opheffing verpandingsverboden aangenomen. Deze wet is gericht op het verbieden van bedingen die de overdracht of verpanding van geldvorderingen op naam uitsluiten of beperken (hierna: 'cessie- en verpandingsverboden'). Art. 3:83 lid 2 BW bepaalt dat de overdraagbaarheid van vorderingsrechten door een beding tussen schuldeiser en schuldenaar kan worden uitgesloten. Wanneer het wetsvoorstel in werking treedt zal aan art. 3:83 BW een derde en een vierde lid worden toegevoegd, waarin voor bepaalde geldvorderingen cessie- en verpandingsverboden nietig worden verklaard. Vorderingen zullen hierdoor in ruimere mate beschikbaar worden als onderpand bij financieringstransacties of overgedragen kunnen worden in het kader van transacties als factoring en securitisatie. De keerzijde is dat het voor ondernemingen moeilijker wordt zich te beschermen tegen de gevolgen van een overdracht of bezwaring van een vordering door hun crediteur.

Financiële instellingen en andere ondernemingen doen er verstandig aan om zich rekenschap te geven van de (positieve en negatieve) gevolgen die de nieuwe wettelijke regeling voor hen zal hebben. In deze client briefing behandelen wij een aantal vragen waartoe het wetsvoorstel aanleiding geeft.

Waarom is dit wetsvoorstel gedaan?

De bedoeling van de wet is voornamelijk om het MKB meer toegang tot krediet te geven. Hierdoor worden onnodige liquiditeitsproblemen voorkomen en zal er meer geld beschikbaar komen voor investeringen in innovatie, werkgelegenheid en groei. De reikwijdte van de nieuwe wet is overigens niet beperkt tot vorderingen die ontstaan in het MKB, maar strekt zich uit tot (vrijwel) alle vorderingen van professionele en commerciële partijen.

Vooraf in de bouw- en retail-sectoren wordt de overdracht en verpanding van vorderingen op grootschalige wijze uitgesloten. Dit heeft ongewenste economische gevolgen. Vorderingen kunnen niet aan een kredietinstelling worden verpand of aan een factormaatschappij worden overgedragen ter verkrijging van financiering. Dit economisch averechtse effect wordt nog versterkt door het feit dat in naburige landen, zoals Duitsland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk, de werking van contractuele cessie- en verpandingsverboden is beperkt of

Key issues

- De wet verbetert de toegang tot krediet.
- Cessie- en verpandingsverboden voor bepaalde geldvorderingen worden nietig.
- Er zijn enkele uitzonderingen op de nietigheid van deze verboden, zoals vorderingen uit hoofde van een betaal- of spaarrekening, gesyndiceerde geldleningen, en vorderingen op bepaalde instellingen die bij clearing en afwikkeling van transacties zijn betrokken.
- Ook obligatoire bedingen worden getroffen, zoals boetebedingen of vervroegde opeisbaarheid bij cessie of verpanding.
- De nietigheid van cessie- en verpandingsverboden geldt voor nieuwe bedingen *direct* vanaf de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet. Voor bestaande bedingen geldt deze nietigheid vanaf drie maanden na inwerkingtreding van de nieuwe wet.

C L I F F O R D

C H A N C E

uitgesloten. Dat leidt tot verstoring van het *level playing field* ten nadele van de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven.¹

Hoe ziet de nieuwe wettelijke regeling eruit?

De nieuwe bepalingen van artikel 3:83 BW luiden als volgt:

3. Uitsluiting van de overdraagbaarheid of verpandbaarheid is niet mogelijk als het een geldvordering op naam betreft die voortkomt uit de uitoefening van een beroep of bedrijf. Een beding tussen schuldeiser en schuldenaar dat ertoe strekt de overdraagbaarheid of verpandbaarheid van een dergelijke geldvordering geheel of gedeeltelijk uit te sluiten dan wel vervreemding of verpanding ervan tegen te gaan, is nietig.

4. Het voorgaande lid is niet van toepassing op geldvorderingen:

a. uit hoofde van een betaal- of spaarrekening;

b. uit hoofde van een krediet- of geldleningsovereenkomst waarbij aan de kant van de kredietgever meerdere partijen betrokken zijn of zullen zijn;

c. van of op een clearinginstelling, als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht, dan wel een centrale tegenpartij, een afwikkelende instantie, een verrekeningsinstituut of een centrale bank, als bedoeld in artikel 212a, onderdelen c, d, e en g van de Faillissementswet;

d. die op grond van een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 34, derde lid, 35, vijfde lid, of 35a, vierde lid, Invorderingswet 1990 zullen worden betaald op een bankrekening die wordt gehouden ten behoeve van de betaling van loonbelasting, omzetbelasting en sociale verzekeringspremies.

Geldt de nieuwe wettelijke regeling alleen voor verpandingsverboden?

Nee, hoewel de verkorte titel van de nieuwe wet "Wet opheffing verpandingsverboden" luidt. De nieuwe regeling omvat ook bedingen die de *overdraagbaarheid* van vorderingen uitsluiten of beperken (cessieverboden). Het betreft zowel goederenrechtelijke als verbintenisrechtelijke cessie- en verpandingsverboden.

Kunnen vorderingen waarvoor een goederenrechtelijk cessie- of verpandingsverbod is overeengekomen rechtsgeldig worden gecedeerd en verpand? Gelden hierbij nog bijzondere vereisten?

Ja, dat is mogelijk. Het nieuwe art. 3:83 lid 3 BW heeft tot gevolg dat, ook al hebben partijen met een cessie- of verpandingsverbod goederenrechtelijke werking beoogd, de vorderingen toch rechtsgeldig kunnen worden overgedragen of met een pandrecht worden bezwaard.

In dat geval geldt wel een nieuw vormvereiste. Voor een cessie of verpanding van vorderingen, waarvoor een (nietig) cessie- of verpandingsverbod is overeengekomen, dient de mededeling aan de schuldenaar van de gecedeerde of verpande vordering *schriftelijk* te geschieden. Er zal aan artikel 3:94 (cessie) en 3:239 BW (verpanding) een vijfde lid worden toegevoegd waarin dit

¹ Kamerstukken II 2019/20, 35482 nr.3, p.1.

schriftelijkheidsvereiste (waaronder begrepen de *elektronische* vorm) wordt neergelegd. Mocht de mededeling niet schriftelijk zijn gedaan dan heeft zij geen rechtsgevolg: een openbare cessie of verpanding leidt niet tot een overdracht of een pandrecht, terwijl een stille cessie of verpanding niet aan de debiteur van de vordering kan worden tegengeworpen.² Met het schriftelijkheidsvereiste wordt verzekerd dat voor de debiteur voldoende duidelijk is aan wie betaald moet worden (Kamerstukken II 2019/20, 35482 nr.3, p. 2). Voor cessies en verpandingen van vorderingen waarvoor geen cessie- of verpandingsverbod is overeengekomen volstaat nog steeds een mondelinge mededeling.

Is het nog steeds mogelijk om de cessie of verpanding van vorderingen verbintenisrechtelijk uit te sluiten of te beperken?

Nee, in het nieuwe art. 3:83 lid 3 BW worden ook andere bedingen dan goederenrechtelijke cessie- of verpandingsverboden als nietig aangemerkt. Dit betekent dat ook verbintenisrechtelijk werkende bedingen tussen schuldeiser en schuldenaar ongeldig zijn als die ertoe strekken de overdracht of verpanding van de vordering uit te sluiten of tegen te gaan.

Wat zijn voorbeelden van ongeldige obligatoire bedingen?

Een beding dat inhoudt dat in geval van cessie of verpanding een boete verschuldigd is, zal nietig zijn. Maar ook bedingen die inhouden dat in geval van cessie of verpanding de wederpartij bevoegd zal zijn de overeenkomst op te zeggen of de vordering vervroegd opeisbaar zal zijn, zullen naar alle waarschijnlijkheid ongeldig zijn. Volgens de memorie van toelichting zijn zelfs geheimhoudingsclausules die zijn opgenomen teneinde overdracht of verpanding te bemoeilijken nietig.³ Mogelijk zijn ook bedingen die de schuldenaar de bevoegdheid geven om ondanks overdracht van de vordering nog steeds bevrijdend te betalen aan de oorspronkelijke schuldeiser ongeldig.

Voor welke vorderingen geldt het nieuwe art. 3:83 lid 3 BW?

De nieuwe regeling geldt slechts voor vorderingen tot betaling van een *geldsom*. Een cessie- of verpandingsverbod dat is overeengekomen voor een vordering tot levering van een goed blijft mogelijk. Bovendien geldt het nieuwe art. 3:83 lid 3 BW slechts voor vorderingen *van* ondernemingen, waaronder begrepen zijn vorderingen *op* consumenten. Vorderingen *van* consumenten zijn uitgezonderd van de nietigheid van cessie- en verpandingsverboden. Kortom, het moet gaan om vorderingen die zijn ontstaan in het reguliere handels- of kredietverkeer, dat wil zeggen: in de uitoefening van beroep op bedrijf. Ten slotte, de overdraagbaarheid van vorderingen is een kwestie die wordt beheerst door het op de vorderingen toepasselijke recht (art. 10:135 lid 1 BW). Dit betekent dat de nieuwe wettelijke regeling slechts geldt voor vorderingen die door Nederlands recht worden beheerst.

² Het nieuwe art. 3:94 lid 5 BW zegt: "wordt de mededeling, bedoeld in lid 1 dan wel lid 3, schriftelijk gedaan". Dit betekent dat de schriftelijkheidseis niet alleen voor de mededeling als leveringseis (openbare cessie: art. 3:94 lid 1 BW) geldt, maar ook voor mededeling die beoogt de debitor cessus te laten betalen aan de cessionaris (stille cessie: art. 3:94 lid 3 BW). Voor pand geldt - mutatis mutandis - hetzelfde.

³ Kamerstukken II 2019/20, 35482 nr.3, p. 12

Geldt de nieuwe wettelijke regeling ook voor subsidies?

Dit hangt van het geval af. Wanneer een overheidsinstantie een subsidie verstrekt aan een onderneming, verkrijgt deze onderneming een geldvordering op de subsidieverstrekker. Als de *wet* bepaalt dat een dergelijke subsidievordering onoverdraagbaar is, of als deze vordering naar haar *aard* (bijvoorbeeld vanwege het persoonlijke karakter van de subsidie) onoverdraagbaar is, zal de nieuwe wettelijke regeling hierin geen verandering brengen (art. 3:83 lid 1 BW). De nieuwe wet heeft evenmin gevolgen voor een *subsidiebeschikking* waarin is bepaald dat de subsidievordering onoverdraagbaar of onverpandbaar is. Volgens de staatssecretaris is een dergelijk verbod geen civielrechtelijk beding in de zin van de nieuwe wettelijke regeling. Indien een *subsidieuitvoeringsovereenkomst* een cessie- of verpandingsverbod bevat, is het mogelijk dat dit ongeldig is op grond van het gewijzigde art. 3:83 BW. Dit zal het geval zijn indien gezegd kan worden dat de subsidievordering voortkomt uit de uitoefening van een beroep of bedrijf van de subsidiegerechtigde (Kamerstukken I 2023/24, 35482 C, p. 4-5).

Zijn er ook geldvorderingen waarvoor de nietigheid van cessie- en verpandingsverboden niet geldt?

Ja, in het wetsvoorstel wordt een aantal categorieën van geldvorderingen uitgezonderd.

- (i) Een belangrijke uitzondering geldt voor vorderingen uit hoofde van een *betaal- of spaarrekening*. Een cessie van dergelijke vorderingen zou tot een verstoring van het betalingsverkeer kunnen leiden, omdat dan niet altijd duidelijk is jegens wie de bank tot betaling van het creditsaldo gehouden is, en de rekeningadministratie van de bank niet altijd de werkelijke saldoverplichtingen adequaat zou weergeven. Voor de financieringspraktijk wordt door deze uitzondering een belangrijk obstakel voor de verpanding van bankrekeningen derhalve niet weggenomen.
- (ii) Ook voor vorderingen uit hoofde van een *gesyndiceerde geldlening* blijft een cessie- en verpandingsverbod mogelijk. Hiermee is beoogd om aansluiting te houden bij clauses in standaarddocumentatie (LMA), waarin de 'borrower' de mogelijkheid geboden wordt te bedingen dat cessie en verpanding door de 'lenders' slechts mogelijk is met zijn toestemming. Nu het in de praktijk voorkomt dat bij het sluiten van de lening slechts één bank als wederpartij van de kredietnemer optreedt, terwijl het de bedoeling is dat in een later stadium ook andere banken bij de financiering worden betrokken, wordt in de wettekst gesproken van meerdere partijen die "betrokken zijn of zullen zijn". Uit de overeenkomst moet blijken van de bedoeling om aan de kant van de kredietgever meerdere partijen bij de overeenkomst te betrekken).⁴
- (iii) Verder zijn vorderingen uitgesloten op bepaalde instellingen die bij *clearing en afwikkeling* van transacties zijn betrokken. Hiermee wordt beoogd het belang van een ongestoord betalings- en effectenverkeer te waarborgen. Vorderingen uit hoofde van OTC-derivatentransacties zijn echter niet uitgezonderd, hoewel cessie of verpanding van dergelijke

⁴ Kamerstukken II 2019/20, 35482, nr. 3 p. 11.

vorderingen negatieve gevolgen kan hebben voor de afwikkeling van dergelijke transacties in geval van verzuim (*close-out netting*).

- (iv) Ten slotte blijven cessie- en verpandingsverboden geldig voor vorderingen die op een *G-rekening* worden betaald ten behoeve van de voldoening van loonbelasting, omzetbelasting en sociale verzekeringspremies.

Worden 'negative pledge' en 'pari passu' clausules getroffen door nietigheid?

'Negative pledge' en 'pari passu' clausules blijven geldig als het gaat om bedingen die niet "tussen schuldeiser en schuldenaar", maar tussen een schuldeiser van een vordering en een derde (de financier) zijn afgesproken. Vervreemdings- of verpandingsverboden overeengekomen bedingen met derden worden niet geraakt door de nieuwe wet.

Gaat de nieuwe regeling ook gelden voor cessie- en verpandingsverboden die voorafgaand aan de inwerkingtreding van de nieuwe wet zijn overeengekomen?

Ja, maar pas vanaf drie maanden na inwerkingtreding van de nieuwe wet. Dit geeft partijen extra tijd om te trachten op andere wijze een contractuele regeling te treffen om de doeleinden te verwezenlijken die met een cessie- of verpandingsverbod waren beoogd. Indien bijvoorbeeld partijen een cessieverbod zijn overeengekomen om te bewerkstelligen dat alle vorderingen die tussen partijen ontstaan steeds kunnen worden verrekend, kunnen zij dit ook rechtstreeks in een verrekeningsbeding afspreken. Vanzelfsprekend is hiervoor wel de medewerking van de wederpartij vereist.

Wanneer treedt de nieuwe wet in werking?

De verwachting is dat deze wet per 1 juli 2025 in werking treedt. De nietigheid van cessie- en verpandingsverboden geldt voor nieuwe bedingen *direct* vanaf deze datum. Zoals aangegeven geldt voor bestaande bedingen deze nietigheid vanaf drie maanden na deze datum.

CONTACTS

Nienke van Stekelenburgh
Partner

T +31 20 711 9654
E nienke.vanstekelenburgh@cliffordchance.com

Liesbeth Buiter
Partner

T +31 20 711 9326
E liesbeth.buiter@cliffordchance.com

Eveline Fasseur
Professional Support Lawyer

T +31 20 711 9657
E Eveline.Fasseur@cliffordchance.com

Ilse van Gasteren
Partner

T +31 20 711 9272
E ilse.vangasteren@cliffordchance.com

Ben Schuijling
Senior Advisor

T +31 20 711 9175
E ben.schuijling@cliffordchance.com

Hein Tonnaer
Partner

T +31 20 711 9528
E hein.tonnaer@cliffordchance.com

Rick Verhagen
Senior Advisor

T +31 20 711 9290
E rick.verhagen@cliffordchance.com

Folko de Vries
Partner

T +31 20 711 9390
E folko.devries@cliffordchance.com

This publication does not necessarily deal with every important topic or cover every aspect of the topics with which it deals. It is not designed to provide legal or other advice.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Two Manhattan West, 375 9th Avenue, New York, NY 10001, USA

© Clifford Chance 2025

Clifford Chance US LLP

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing • Brussels • Bucharest • Casablanca • Delhi • Dubai • Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Houston • Istanbul • London • Luxembourg • Madrid • Milan • Munich • Newcastle • New York • Paris • Perth • Prague • Riyadh* • Rome • São Paulo • Shanghai • Singapore • Sydney • Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

*AS&H Clifford Chance, a joint venture entered into by Clifford Chance LLP.

Clifford Chance has a best friends relationship with Redcliffe Partners in Ukraine.